

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

GTİP 15.12.11 & GTİP 15.12.19
AYÇİÇEK YAĞI VE ASPİR YAĞI
DIŞ TİCARET VE HEDEF PAZAR ANALİZİ

GİRESUN
YATIRIM DESTEK OFİSİ
INVESTMENT SUPPORT OFFICE

ORDU
YATIRIM DESTEK OFİSİ
INVESTMENT SUPPORT OFFICE

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

GTİP 15.12.11 & GTİP 15.12.19
AYÇİÇEK YAĞI VE ASPİR YAĞI
DIŞ TİCARET VE HEDEF PAZAR ANALİZİ

Hazırlayanlar

Murat ALADAĞ
Ordu YDO Koordinatörü

Kemal YÜCEER
Giresun YDO Uzmanı

2025

İçindekiler

1) GTİP Kodu Açılımı ve Tanımları.....	1
2) GTİP 15.12.11-Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Ham).....	2
2.1) Dünya Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri	2
2.2) Türkiye Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri	2
2.3) İhracatçı İlk 10 Ülke	3
2.4) Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke	4
2.5) Son 5 Yılda İthalatı ve Türkiye'nin İhracatının Değişimine Göre Ülkeler	5
2.6) İthalatçı İlk 10 Ülke	6
2.7) Türkiye'nin İthalat Yaptığı Ülkeler	7
2.8) İthalatçı İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl Değişim Grafiği	8
3) GTİP 15.12.19-Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Ham Olanlar Hariç).....	9
3.1) Dünya Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri	9
3.2) Türkiye Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri	9
3.3) İhracatçı İlk 10 Ülke	10
3.4) Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke	11
3.5) Son 5 Yılda İthalatı ve Türkiye'nin İhracatının Değişimine Göre Ülkeler	12
3.6) İthalatçı İlk 10 Ülke	13
3.7) Türkiye'nin İthalat Yaptığı Ülkeler	14
3.8) İthalatçı İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl Değişim Grafiği	15
Kaynakça.....	16

Tablolar

Tablo 1: 15.12 GTİP Kodu ve Alt Kodlarının Dünya ve Türkiye İhracat Karşılaştırması.....	1
Tablo 2: 15.12 GTİP Kodu ve Alt Kodlarının Dünya ve Türkiye İthalat Karşılaştırması.....	1
Tablo 3: GTİP 15.12.11 - Son 5 Yıl Dünya Verileri (Milyar Dolar).....	2
Tablo 4: GTİP 15.12.11 - Son 5 Yıl Türkiye Verileri (Milyar Dolar).....	2
Tablo 5: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Dünyada İhracatçı İlk 10 Ülke	3
Tablo 6: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke	4
Tablo 7: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Dünyada İthalatçı İlk 10 Ülke	6
Tablo 8: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Türkiye'nin İthalat Yaptığı Toplam 9 Ülke	7
Tablo 9: GTİP 15.12.19 - Son 5 Yıl Dünya Verileri (Milyar Dolar).....	9
Tablo 10: GTİP 15.12.19 - Son 5 Yıl Türkiye Verileri (Milyar Dolar).....	9
Tablo 11: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Dünyada İhracatçı İlk 10 Ülke	10
Tablo 12: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke	11
Tablo 13: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Dünyada İthalatçı İlk 10 Ülke	13
Tablo 14: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Türkiye'nin İthalat Yaptığı Toplam 16 Ülke	14

Grafikler

Grafik 1: GTİP 15.12.11 - Son 5 Yıl Ülkelerin Türkiye İhracatı & Dünya İthalatı Karşılaştırması	5
Grafik 2: GTİP 15.12.11 - İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl İthalat Değişim Karşılaştırması	8
Grafik 3: GTİP 15.12.19 - Son 5 Yıl Ülkelerin Türkiye İhracatı & Dünya İthalatı Karşılaştırması	12
Grafik 4: GTİP 15.12.19 - İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl İthalat Değişim Karşılaştırması	15

Kısaltmalar

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
D.T.D.	: Dış Ticaret Dengesi
GTİP	: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
ITC	: International Trade Centre (Uluslararası Ticaret Merkezi)
İHR.	: İhracat
İTH.	: İthalat
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YDO	: Yatırım Destek Ofisi

Tanımlar

Dış Ticaret Açığı

Bir ülkenin yıllık ihracat değerinin yıllık ithalat değerinden az olmasıdır.

Dış Ticaret Dengesi

Bir ülkenin yıllık ihracat değeri ile yıllık ithalat değerinin farkıdır.
Pozitif olursa dış ticaret fazlası, negatif olursa dış ticaret açığı olmaktadır.

Dış Ticaret Fazlası

Bir ülkenin yıllık ihracat değerinin yıllık ithalat değerinden fazla olmasıdır.

Dış Ticaret Hacmi

Bir ülkenin yıllık ihracat değeri ile yıllık ithalat değerinin toplamıdır.

Mirror Data

Yansıtılmış Veri anlamına gelmektedir. Bir ülkenin ihracat değerinin elde edilememesi durumunda ilgili ülkenin ihracat yaptığı ülkelere alınan verilerin kullanılmasını ifade etmektedir. Hedef Pazar Analizleri başlığındaki tablolarda Mirror Data olan veriler **kahverengi** ile belirtilmiştir.

1) GTİP Kodu Açılımı ve Tanımları

III - Hayvansal, Bitkisel veya Mikrobiyal Katı ve Sıvı Yağlar ve Bunların Parçalanma Ürünleri; Hazır Yemeklik Katı Yağlar; Hayvansal ve Bitkisel Muımlar

15 - Hayvansal, Bitkisel veya Mikrobiyal Katı ve Sıvı Yağlar ve Bunların Parçalanma Ürünleri; Hazır Yemeklik Katı Yağlar; Hayvansal ve Bitkisel Muımlar

15.12 - Ayçiçeği Tohumu, Aspir veya Pamuk Tohumu Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Kimyasal Olarak Değiştirilmemiş)

15.12.11 - Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Ham)

15.12.19 - Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Ham Olanlar Hariç)

15.12.21 - Pamuk Tohumu Yağları (Ham)

15.12.29 - Pamuk Tohumu Yağları ve Fraksiyonları (Ham Olanlar Hariç)

15.12 GTİP kodu altında yukarıda belirtildiği gibi 4 farklı alt kod yer almaktadır. 15.12 GTİP kodu ve belirtilen 4 farklı alt kod için aşığıdaki tablolarda Dünya ve Türkiye ihracat ve ithalat değerleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 1: 15.12 GTİP Kodu ve Alt Kodlarının Dünya ve Türkiye İhracat Karşılaştırması

GTİP Kodu	Dünya İhracat Değeri (Milyar Dolar)	Türkiye İhracat Değeri (Milyar Dolar)	Türkiye'nin Dünya Sıralaması	Türkiye'nin Dünya Payı
15.12	18,063	1,365	3.	% 7,56
15.12.11	(% 66,67) 12,042	(% 22,27) 0,304	7.	% 2,53
15.12.19	(% 32,68) 5,904	(% 77,00) 1,051	1.	% 17,80
15.12.29	(% 0,54) 0,097	(% 0,73) 0,010	4.	% 10,31
15.12.21	(% 0,11) 0,020	-	-	-

Kaynak: Trade Map

Dünyada yukarıda belirtilen ürünler arasında en fazla ihracatın % 66,67 oranla ham ayçiçek ve aspir yağında yapıldığı görülmektedir ancak Türkiye ilgili üründe dünya ihracatında % 2,53 payla 7. sırada yer almıştır. Türkiye'nin dünya ihracatında % 17,8 payla ilk sırada yer aldığı ürün ise ham olmayan ayçiçek ve aspir yağı olmuştur.

Tablo 2: 15.12 GTİP Kodu ve Alt Kodlarının Dünya ve Türkiye İthalat Karşılaştırması

GTİP Kodu	Dünya İthalat Değeri (Milyar Dolar)	Türkiye İthalat Değeri (Milyar Dolar)	Türkiye'nin Dünya Sıralaması	Türkiye'nin Dünya Payı
15.12	18,641	1,6871	3.	% 9,05
15.12.11	(% 69,76) 13,004	(% 99,25) 1,6744	3.	% 12,87
15.12.19	(% 29,53) 5,504	(% 0,69) 0,0117	71.	% 0,22
15.12.29	(% 0,62) 0,115	(% 0,02) 0,0003	23.	% 0,28
15.12.21	(% 0,09) 0,018	(% 0,04) 0,0007	5.	% 3,68

Kaynak: Trade Map

İthalata bakıldığında ise Türkiye'nin en fazla ithalat yaptığı ürünün bu sefer ham ayçiçek ve aspir yağı olduğu görülmektedir. İlgili ürünün ithalatında Türkiye dünyada %12,87 payla 3. sırada yer almıştır.

2) GTİP 15.12.11-Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Ham)

2.1) Dünya Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri

Tablo 3: GTİP 15.12.11 - Son 5 Yıl Dünya Verileri (Milyar Dolar)

Dünya Verileri	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	7,650	8,852	11,613	14,249	12,042
İthalat	8,048	9,775	12,738	16,298	13,004
Dış Ticaret Açığı	-0,398	-0,923	-1,125	-2,049	-0,962

Kaynak: Trade Map

2019 - 2022 yılları arası dönemde ihracat %86, ithalat ise %102,5 büyüme göstermiştir. 2023 yılında ise ihracat %15, ithalat %20 değer kaybetmiştir. İki veri birlikte ele alıp değerlendirildiğinde 2019'dan 2023'e ihracatın %57 ve ithalatın %61,5 artış gösterdiği görülmektedir. Tüm bu yıllar içerisinde ihracat ithalattan düşük olduğu için dış ticaret açığı meydana gelmiştir.

2.2) Türkiye Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri

Tablo 4: GTİP 15.12.11 - Son 5 Yıl Türkiye Verileri (Milyar Dolar)

Türkiye Verileri	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	0,063	0,090	0,189	0,714	0,304
İthalat	0,400	0,678	1,185	2,198	1,674
Dış Ticaret Açığı	-0,337	-0,588	-0,996	-1,484	-1,370

Kaynak: Trade Map

2019 - 2022 yılları arası dönemde ihracat %1033, ithalat ise %449,5 artış göstermiştir. 2023 yılında ise ihracat %57, ithalat %24 değer kaybetmiştir. İki veri birlikte ele alıp değerlendirildiğinde 2019 yılından 2023 yılında ihracatın %382,5 ve ithalatın %318,5 artış gösterdiği görülmektedir. Tüm bu yıllar içerisinde ihracat ithalattan düşük olduğu için dış ticaret açığı meydana gelmiştir.

2019 yılında %0,8 olan Türkiye'nin dünya ihracatındaki payı 2022 yılına kadar artarak %5'e yükselmiş, 2023 yılında ise %2,5'e düşmüştür.

İthalatta ise 2019 yılında %5 olan payın 2022 yılına kadar artarak %13,5'e yükseldiği ve 2023 yılında %12,9'a düştüğü görülmektedir.

2.3) İhracatçı İlk 10 Ülke

2023 yılı verilerine göre ilgili ürünün ihracatını yapan ilk 10 ülke aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 5: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Dünyada İhracatçı İlk 10 Ülke

Ülkeler	İhracat Değeri (Milyar Dolar)	D.T.D. (Milyar Dolar)	İhr. Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (USD/Ton)	Son 5 Yıl Değişim	Son 2 Yıl Değişim	Dünya Payı
Dünya	12,042	-0,963	Veri Yok	Veri Yok	% 17	% -14	% 100,00
Ukrayna	4,364	4,363	5.183.035	842	% 3	% -6	% 36,24
Rusya	3,002	3,002	Veri Yok	Veri Yok	% 30	% 4	% 24,93
Bulgaristan	0,714	0,509	661.732	1.079	% 42	% -49	% 5,93
Arjantin	0,653	0,653	671.689	972	% 28	% -8	% 5,42
Hollanda	0,616	0,115	508.815	1.211	% 14	% -12	% 5,12
Macaristan	0,496	0,366	390.752	1.270	% 30	% -11	% 4,12
Türkiye	0,304	-1,370	303.521	1.001	% 69	% -57	% 2,52
Romanya	0,283	0,272	288.951	980	% 34	% -22	% 2,35
Kazakistan	0,278	0,238	321.091	866	% 60	% 5	% 2,31
Fransa	0,257	0,123	196.446	1.307	% 31	% -25	% 2,13

Kaynak: Trade Map

İlk 2 ülke olan Ukrayna ve Rusya, dünya ihracatının %61,17'sini; ilk 10 ülke ise %91,07'sini gerçekleştirmektedir.

Tablodan görülebileceği gibi Türkiye'nin ilgili ürünlerdeki en büyük rakipleri Ukrayna ve Rusya'dır. 3. ve 6. sıralar arasında yer alan Bulgaristan, Arjantin, Hollanda ve Macaristan ise ihracat değerleri bize daha yakın olan diğer mevcut rakiplerimizdir. Romanya, Kazakistan ve Fransa ise bizim altımızda olmalarına rağmen ihracat değerleri bize yakın olduğu için yetişebilecek potansiyel rakiplerdir.

Türkiye, bu ilk 10 ülke arasında dış ticaret açığı veren tek ülkedir. Birim fiyatı Ukrayna ve Arjantin'den daha yüksek olmasına rağmen ihracat miktarı az olduğu için sıralamada geride kalmıştır.

Son 5 yıllık değişime bakıldığında tüm ülkelerin artış gösterdiği, Türkiye'nin ise ilk 10 ülke arasında en büyük artışı gösteren ülke olduğu görülmektedir. Ancak son 2 yılda ise Kazakistan hariç tüm ülkelerin ihracatı azalmış olup Türkiye ihracatı en çok azalan ülke olmuştur.

2.4) Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke

2023 yılı verilerine göre Türkiye'nin ilgili ürünün ihracatını yaptığı 10 ülke aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 6: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke

Ülkeler	İhr. Değeri (Milyon Dolar)	D.T.D. (Milyon Dolar)	Ülkenin Türkiye'deki Payı	Türkiye'nin Ülkedeki Payı	Birim Fiyat (USD/Ton)	Ülkenin Dünya İth. Sıralaması	Ülkenin Dünya İth. Payı
Dünya	303,936	-1.370,469	% 100,00	% 2,5	1.001	-	% 100,00
Hindistan	144,597	144,597	% 47,57	% 1,0	944	1.	% 26,03
Irak	132,652	132,652	% 43,64	% 36,4	1.061	8.	% 2,81
Suudi Arabistan	7,524	7,524	% 2,48	% 28,1	941	36.	% 0,21
Sudan	6,016	6,016	% 1,98	% 28,7	1.203	40.	% 0,16
Venezuela	2,730	2,730	% 0,90	% 98,4	910	79.	% 0,02
Lübnan	2,688	2,688	% 0,88	% 7,6	882	32.	% 0,27
Tayland	2,640	2,640	% 0,87	% 67,8	1.262	75.	% 0,02
Tanzanya	2,452	2,452	% 0,81	% 96,3	1.255	87.	% 0,01
BAE	1,197	1,197	% 0,39	% 3,4	1.216	34.	% 0,27
Suriye	0,353	0,353	% 0,12	% 10,5	1.128	73.	% 0,03

Kaynak: Trade Map

İlk 10 ülke Türkiye'nin ihracatının %99,64'ünü oluşturmaktadır. İlk 10 sıradaki ülkenin içinde aynı zamanda dünya ithalat sıralamasında da ilk 10'u oluşturan ülkelerden sadece 2'si (Hindistan ve Irak) yer almaktadır. İhracat sıralamasında ilk 10'da yer alan ülkelerin dünya ithalatındaki toplam payı ise %29,83'tür. Buradan yola çıkarak Türkiye'nin dünya ithalatında ilk 10'da yer alan ülkelerin pazarlarına yeterli oranda giremediği söylenebilir. Tabloda yer alan ülkelerden Venezuela, Tanzanya, Tayland, Irak, Suudi Arabistan ve Sudan pazarlarında Türkiye'nin nispeten daha yüksek paylara sahip olduğu görülmektedir.

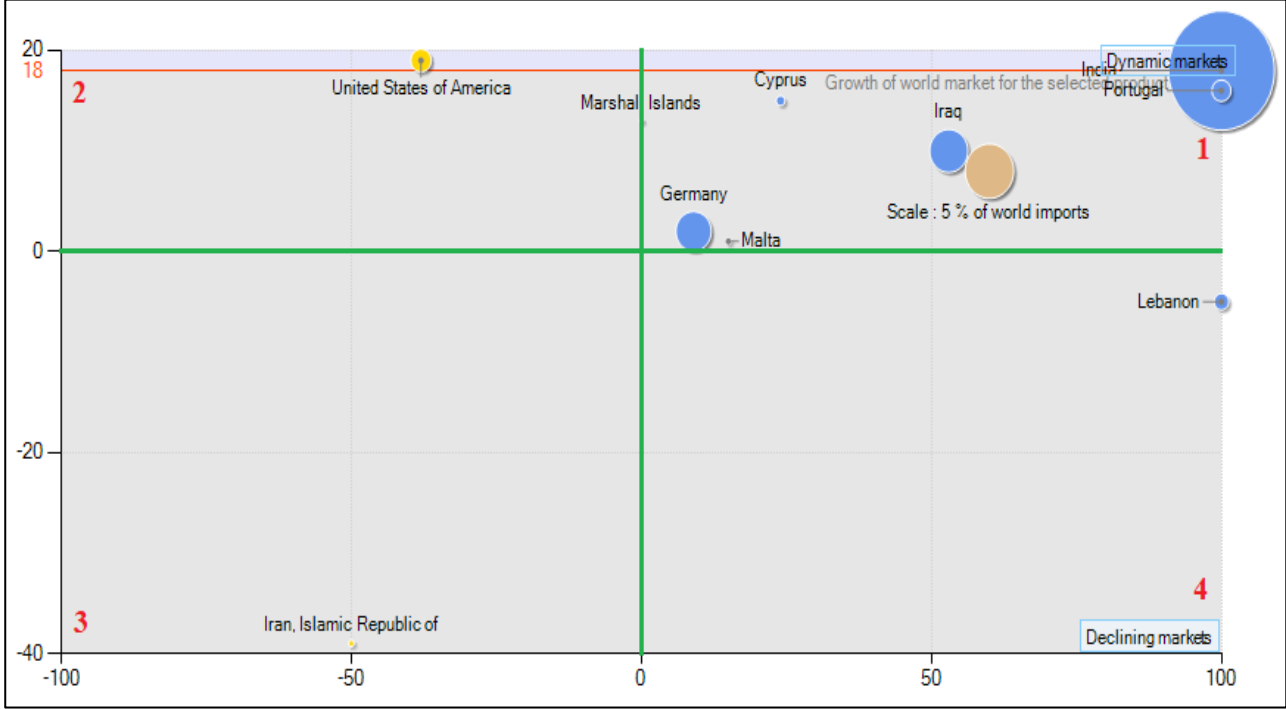
Tablodaki ülkelere bakıldığında Türkiye'nin ihracatının %95,7'sini oluşturan ilk 4 sıradaki Hindistan, Irak, Suudi Arabistan ve Sudan'ın doğal pazarlarımız olduğu söylenebilir. Birim fiyatı Türkiye ortalama birim fiyatından fazla olan ve pazarlarına hâkim olduğumuz Tayland ve Tanzanya da potansiyel hedef pazarlar arasında yer almaktadır. Dünya ithalat sıralamasında ilk 10'da yer alıp ihracatımızda ilk 10'a giremeyen ya da ihracat yapmadığımız Çin, İspanya, İtalya, Mısır, Hollanda, Polonya ve Almanya'da yine potansiyel hedef pazarlarımızdan sayılabilir.

2.5) Son 5 Yılda İthalatı ve Türkiye'nin İhracatının Değişimine Göre Ülkeler

2019 - 2023 yılları arasında ülkelerin dünya ithalat pazarındaki değişimlerinin ve Türkiye'nin de bu ülkelere olan ihracatının değişimlerinin birlikte gösterildiği karşılaştırma grafiği aşağıda sunulmuştur.

Grafik 1: GTİP 15.12.11 - Son 5 Yıl Ülkelerin Türkiye İhracatı & Dünya İthalatı Karşılaştırması

Kaynak: Trade Map

Grafik 4 bölgeye ayrılmış olup bölgelerin açıklamaları aşağıda belirtilmiştir.

- 1. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı artan ve Türkiye'nin de ihracatının arttığı, hedef pazar açısından en önemli ve dinamik ülkelerin yer aldığı bölgedir.
- 2. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı artan ancak ülkemizin ihracatının azaldığı ülkelerin yer aldığı bölgedir. Türkiye'nin bu pazarlarda neden ihracatının azaldığı incelenmelidir.
- 3. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı azalan ve Türkiye'nin ihracatının azaldığı ülkelerin yer aldığı bölgedir.
- 4. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı azalan ancak Türkiye'nin ihracatının arttığı ülkelerin yer aldığı bölgedir. Özellikle bu bölgedeki ülkelerin hangi nedenlerden (fiyat, ulaşım, ekonomik veya siyasi nedenler vb.) dolayı diğer ülkelerden alımı azalttıkları incelenmelidir.

Grafikte **mavi** renk, Türkiye'nin ilgili ülkeye ihracat değişiminin ilgili ülkenin dünya ithalat değişiminden daha fazla olduğunu; **sarı** renk ise ilgili ülkenin dünya ithalat değişiminin Türkiye'nin ilgili ülkeye ihracat değişiminden daha fazla olduğunu göstermektedir. Eksenlerde ise **yatay eksen** Türkiye'nin ihracat değişimi, **dikey eksen** ülkelerin ithalat değişimini ifade etmektedir. **Kırmızı çizgi** de dünya pazarında 5 yıllık ortalama ithalat değişimini belirtmektedir.

Grafik incelendiğinde 1. bölgede Hindistan, Portekiz, Irak, Kıbrıs, Almanya ve Malta'nın yer aldığı görülmektedir. Özellikle Hindistan'a son 5 yılda ihracatımız %796, Portekiz'e ise %109 artmıştır. (Eksen %100'e kadar olduğu için %100 gibi gözükmemektedir.) 2. bölgede sadece ABD, 3. bölgede sadece İran ve 4. bölgede ise sadece Lübnan yer almaktadır.

2.6) İthalatçı İlk 10 Ülke

2023 yılı verilerine göre ilgili ürünün ithalatını yapan ilk 10 ülke aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 7: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Dünyada İthalatçı İlk 10 Ülke

Ülkeler	İthalat Değeri (Milyar Dolar)	D.T.D. (Milyar Dolar)	İth. Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (USD/Ton)	Son 5 Yıl Değişim	Son 2 Yıl Değişim	Dünya Payı
Dünya	13,004	-0,963	Veri Yok	Veri Yok	% 18	% -13	% 100,00
Hindistan	3,385	-3,385	3.106.940	1.089	% 18	% 12	% 26,03
Çin	1,757	-1,754	1.508.933	1.164	% 8	% 108	% 13,51
Türkiye	1,674	-1,370	1.638.413	1.022	% 50	% -24	% 12,87
İspanya	0,783	-0,719	698.072	1.121	% 21	% -28	% 6,02
İtalya	0,653	-0,643	561.879	1.163	% 16	% -33	% 5,02
Mısır	0,610	-0,579	475.236	1.283	% 24	% 84	% 4,69
Hollanda	0,501	0,115	456.853	1.096	% 4	% -12	% 3,85
Irak	0,365	-0,365	337.127	1.082	% 10	% -50	% 2,81
Polonya	0,356	-0,111	392.800	907	% 58	% -30	% 2,74
Almanya	0,299	-0,250	218.718	1.366	% 2	% -40	% 2,30

Kaynak: Trade Map

İlk 10 ülkenin toplam ithalat payı %79,84'tür. Tablo incelendiğinde Hollanda hariç tüm ülkelerin dış ticaret açığı verdikleri görülmektedir. Tüm ülkeler son 5 yılda ithalat artışı göstermiş olup en yüksek artış gösteren ilk 2 ülke Polonya ve Türkiye'dir. Son 2 yıla bakıldığında ise Çin, Mısır ve Hindistan haricinde tüm ülkelerde ithalatın düştüğü görülmektedir.

Her ne kadar ilgili üründe Türkiye ithalatçı bir ülke konumunda olsa da hem dünya ithalatında hem de Türkiye'nin ihracatında ilk sırada yer alan Hindistan, ülkemizdeki ihracatçılar için doğal pazar niteliğindedir. 8. sırada yer alan Irak da ülkemizin ihracatında 2. sırada yer alan bir ülke olup diğer bir doğal pazarımızdır. Tabloda yer alan diğer ülkeler ise 2.4 başlığında da belirtildiği gibi ithalatın ilk 10'unu oluşturdıkları için potansiyel hedef pazarlar olarak nitelendirilebilir.

2.7) Türkiye'nin İthalat Yaptığı Ülkeler

2023 yılı verilerine göre Türkiye'nin ilgili ürünün ithalatını yaptığı toplam 9 ülke aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 8: GTİP 15.12.11 - 2023 Yılında Türkiye'nin İthalat Yaptığı Toplam 9 Ülke

Ülkeler	İth. Değeri (Milyon Dolar)	D.T.D. (Milyon Dolar)	Ülkenin Türkiye'deki Payı	Türkiye'nin Ülkedeki Payı	Birim Fiyat (USD/Ton)	Ülkenin Dünya İhr. Sıralaması	Ülkenin Dünya İhr. Payı
Dünya	1.674,405	-1.370,469	% 100,0000	% 12,9	1.022	-	% 100,00
Ukrayna	1.154,772	-1.154,772	% 68,9661	% 19,3	1.020	1.	% 36,24
Rusya	490,722	-490,722	% 29,3072	% 16,3	1.029	2.	% 24,93
Bulgaristan	15,940	-15,940	% 0,9520	% 2,2	1.048	3.	% 5,93
Sırbistan	9,628	-9,628	% 0,5750	% 15,4	907	15.	% 0,55
Bosna Hersek	2,536	-2,536	% 0,1515	% 100,0	1.062	32.	% 0,04
Romanya	0,469	-0,469	% 0,0280	% 0,2	1.081	8.	% 2,35
Gürcistan	0,334	-0,334	% 0,0199	% 17,4	856	38.	% 0,02
Almanya	0,002	0,005	% 0,0001	% 0,0	2.000	18.	% 0,41
Kanada	0,001	-0,001	% 0,0001	% 0,0	Veri Yok	45.	% 0,00

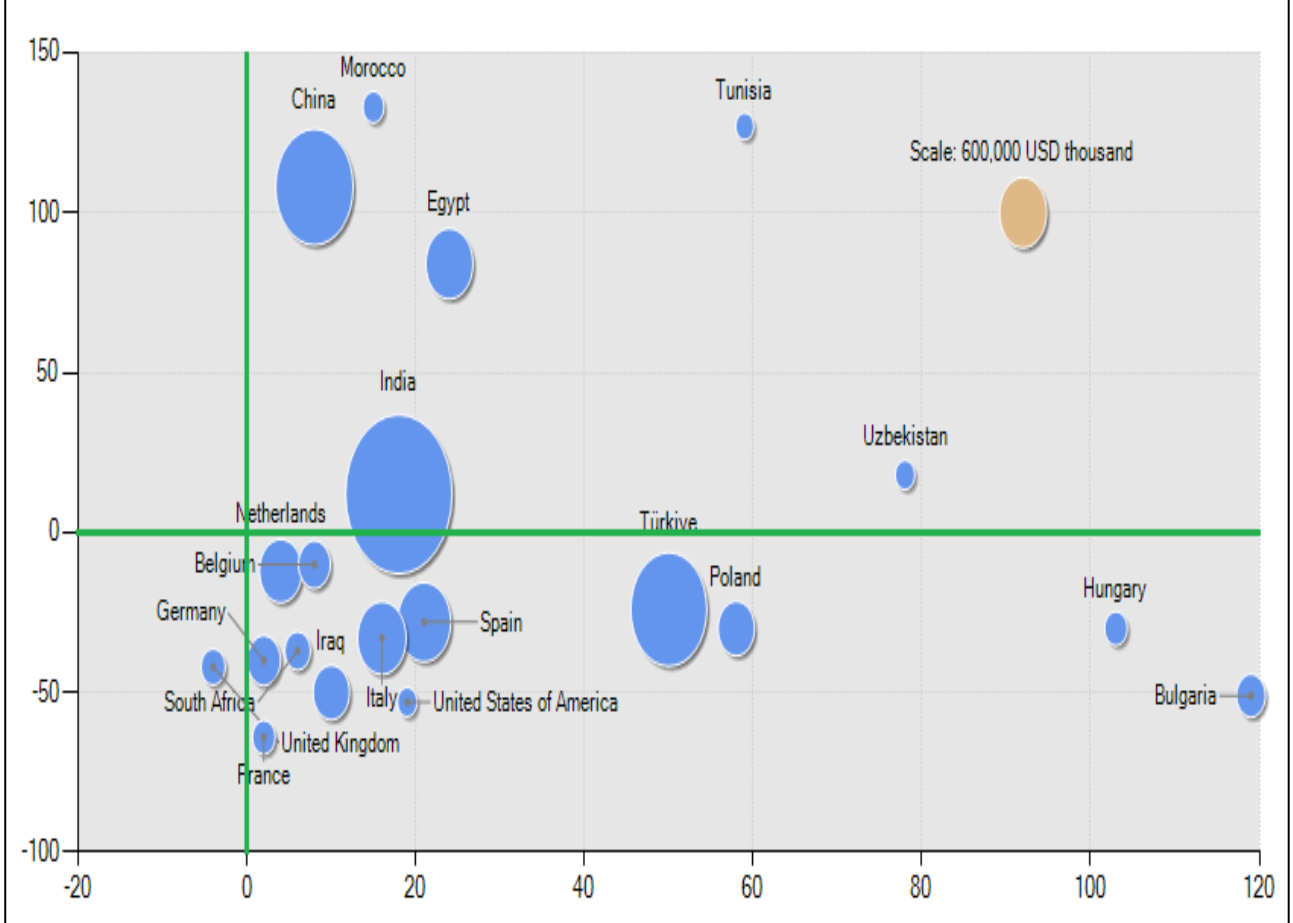
Kaynak: Trade Map

Türkiye'nin ithalatını oluşturan ülkelerden ilk 3'ü aynı zamanda dünya ihracatında da ilk 3 sırada yer alan ülkelerdir. İlk 2 ülke toplam ithalatın %98,27'sini, ilk 3 ülke ise toplam ithalatın %99,23'ünü oluşturmaktadır. Türkiye'nin ithalat yaptığı 9 ülkenin dünya ihracatındaki toplam payı %70,47'dir.

2.8) İthalatçı İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl Değişim Grafiği

Dünya ithalat sıralamasında ilk 20’de yer alan ülkelerin son 2 yıldaki ve son 5 yıldaki ithalat değişimlerinin karşılaştırılmasıyla elde edilen grafik aşağıda sunulmuştur. Dikey eksen son 2 yıllık, yatay eksen son 5 yıllık değişimi göstermektedir.

Grafik 2: GTİP 15.12.11 - İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl İthalat Değişim Karşılaştırması

Kaynak: Trade Map

Grafiğe bakıldığında ülkelerin büyük kısmının (20 tane ülkeden 13’ünün) dikey 0 eksenin sağında ve yatay 0 ekseninin altında yer aldığı, yani tabloda da tespit edildiği gibi son 5 yılda ithalatlarının arttığı ancak son 2 yılda ithalatlarının düştüğü görülmektedir.

Hem son 2 yılda hem de son 5 yılda ithalatı artan sayılı ülkeler Özbekistan, Tunus, Mısır, Fas, Çin ve Hindistan’dır.

Son 2 yılda ithalatı artan ancak son 5 yılda ithalatı azalan ülke bulunmamaktadır.

Hem son 2 yılda hem de son 5 yılda ithalatı azalan tek ülke ise Birleşik Krallık olmuştur.

Grafikte yer alan diğer tüm ülkelerin ise son 5 yılda ithalatları artmış ancak son 2 yılda ithalatları azalmıştır. Bölgede yer alan 13 ülke Türkiye, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, İspanya, ABD, İtalya, Irak, Hollanda, Belçika, Almanya, Güney Afrika ve Fransa’dır.

3) GTİP 15.12.19-Ayçiçeği Tohumu ve Aspir Yağları ve Bunların Fraksiyonları (Ham Olanlar Hariç)

3.1) Dünya Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri

Tablo 9: GTİP 15.12.19 - Son 5 Yıl Dünya Verileri (Milyar Dolar)

Dünya Verileri	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	3,650	4,406	5,675	7,349	5,904
İthalat	3,327	4,324	5,293	6,839	5,504
Dış Ticaret Fazlası	0,323	0,082	0,382	0,510	0,400

Kaynak: Trade Map

2019 - 2022 yılları arası dönemde ihracat %101, ithalat ise %105,5 büyüme göstermiştir. 2023 yılında ise ihracat ve ithalat %20 değer kaybetmiştir. İki veri birlikte ele alıp değerlendirildiğinde 2019'dan 2023'e ihracatın %62 ve ithalatın %65 artış gösterdiği görülmektedir. Tüm bu yıllar içerisinde ihracat ithalattan yüksek olduğu için dış ticaret fazlası meydana gelmiştir.

3.2) Türkiye Son 5 Yıl Toplam İhracat ve İthalat Değerleri

Tablo 10: GTİP 15.12.19 - Son 5 Yıl Türkiye Verileri (Milyar Dolar)

Türkiye Verileri	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	0,430	0,638	0,732	1,175	1,051
İthalat	0,039	0,030	0,019	0,006	0,012
Dış Ticaret Fazlası	0,391	0,608	0,713	1,169	1,039

Kaynak: Trade Map

2019 - 2022 yılları arası dönemde ihracat %173 artış, ithalat ise %85 azalış göstermiştir. 2023 yılında ise ihracat %10,5 azalırken ithalat %100 artmıştır. İki veri birlikte ele alıp değerlendirildiğinde 2019 yılından 2023 yılında ihracatın %144 arttığı, ithalatın ise %70 azaldığı görülmektedir. Tüm bu yıllar içerisinde ihracat ithalattan yüksek olduğu için dış ticaret fazlası meydana gelmiştir.

2019 yılında %11,8 olan Türkiye'nin dünya ihracatındaki payı 2020'de %14,5'e yükselmiş, 2021'de %12,9'a düşükten sonra 2022'de %16'ya ve en son 2023'te %17,8'e kadar çıkmıştır.

2019 yılında %1,2 olan Türkiye'nin ithalat payı ise 2022'de %0,09'a kadar düşükten sonra en son 2023'te %0,22'ye yükselmiştir.

3.3) İhracatçı İlk 10 Ülke

2023 yılı verilerine göre ilgili ürünün ihracatını yapan ilk 10 ülke aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 11: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Dünyada İhracatçı İlk 10 Ülke

Ülkeler	İhracat Değeri (Milyar Dolar)	D.T.D. (Milyar Dolar)	İhr. Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (USD/Ton)	Son 5 Yıl Değişim	Son 2 Yıl Değişim	Dünya Payı
Dünya	5,904	0,400	Veri Yok	Veri Yok	% 17	% -18	% 100,00
Türkiye	1,051	1,039	786.605	1.336	% 27	% -11	% 17,80
Ukrayna	0,643	0,643	557.719	1.153	% 10	% -23	% 10,89
Fransa	0,417	0,149	237.410	1.755	% 17	% -10	% 7,06
Macaristan	0,405	0,393	268.348	1.507	% 14	% -8	% 6,86
İspanya	0,382	0,245	218.777	1.744	% 28	% -33	% 6,47
Hollanda	0,367	0,142	296.600	1.237	% 23	% -6	% 6,22
Cibuti	0,361	0,009	266.466	1.350	Veri Yok	% -10	% 6,11
Belçika	0,313	-0,144	165.567	1.890	% 21	% 32	% 5,30
Rusya	0,244	0,244	Veri Yok	Veri Yok	% 7	% -15	% 4,13
Almanya	0,175	-0,066	94.044	1.857	% -1	% -21	% 2,96

Kaynak: Trade Map

İlk 10 ülke dünya ihracatının %73,8'ini gerçekleştirmektedir. Türkiye %17,8 payla ilgili üründe dünya pazarının lideri konumundadır. En yakın rakibi olan Ukrayna ile arasında 0,408 milyar dolar fark bulunmaktadır.

Türkiye son 5 yıllık değişime göre ilk 10 ülke arasına İspanya'dan sonra en fazla büyüme gösteren ülke olmuştur. Türkiye'yi Hollanda ve Belçika izlemektedir.

Son 5 yılda ihracatı azalan tek ülke Almanya, son 2 yılda ihracatı artan tek ülke ise Belçika'dır.

Yukarıdaki veriler doğrultusunda Türkiye'nin ilgili ürün pazarında en büyük rakibi Ukrayna olup potansiyel diğer rakipleri ise Fransa, İspanya, Hollanda ve Belçika'dır.

3.4) Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke

2023 yılı verilerine göre Türkiye'nin ilgili ürünün ihracatını yaptığı 10 ülke aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 12: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Türkiye'nin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke

Ülkeler	İhr. Değeri (Milyon Dolar)	D.T.D. (Milyon Dolar)	Ülkenin Türkiye'deki Payı	Türkiye'nin Ülkedeki Payı	Birim Fiyat (USD/Ton)	Ülkenin Dünya İth. Sıralaması	Ülkenin Dünya İth. Payı
Dünya	1.051,152	1.039,432	% 100,00	% 17,8	1.336	-	% 100,00
Cibuti	244,626	244,626	% 23,27	% 48,8	1.312	2.	% 6,40
Irak	91,056	91,056	% 8,66	% 97,2	1.280	17.	% 1,70
Suriye	79,526	79,526	% 7,57	% 71,3	1.319	13.	% 2,03
Lübnan	70,940	70,542	% 6,75	% 71,4	1.292	16.	% 1,81
Libya	68,233	68,233	% 6,49	% 64,9	1.388	14.	% 1,91
Yemen	55,209	55,209	% 5,25	% 98,9	1.327	25.	% 1,02
İsrail	44,635	44,635	% 4,25	% 25,2	1.313	23.	% 1,29
ABD	43,349	43,349	% 4,12	% 21,7	1.636	4.	% 4,74
BAE	36,348	36,348	% 3,46	% 39,7	1.339	18.	% 1,66
Suudi Arabistan	34,080	34,080	% 3,24	% 71,2	1.329	28.	% 0,87

Kaynak: Trade Map

İlk 10 ülke Türkiye'nin ihracatının %73'ünü oluşturmaktadır. Tabloda yer alan ülkelerden ABD hariç diğer tüm ülkelerde Türkiye pazarının lideri konumundadır. Ancak ilk 10 sıradaki ülkenin içinde aynı zamanda dünya ithalat sıralamasında da ilk 10'u oluşturan ülkelerden sadece 2'si (Cibuti ve ABD) yer almaktadır. İhracat sıralamasında ilk 10'da yer alan ülkelerin dünya ithalatındaki toplam payı ise %23,43'tür. Buradan da dünya ithalatında üst sıralarda yer alan ülkelerin büyük kısmında Türkiye'nin pazar payının düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

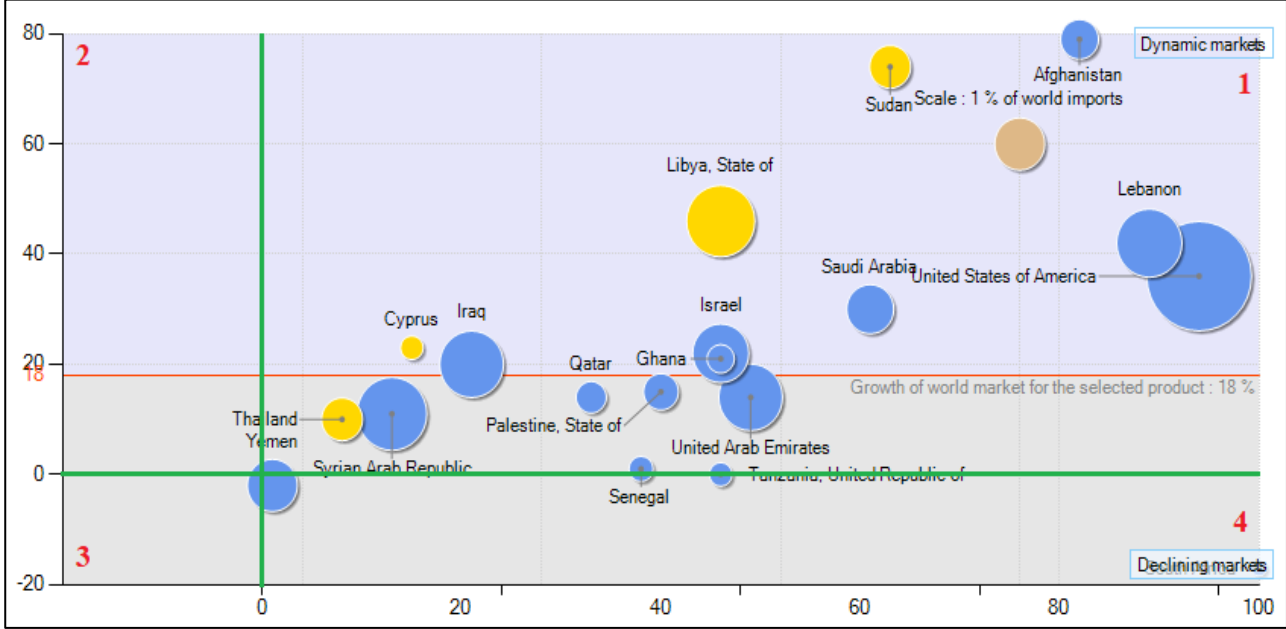
Tablodaki ülkelere bakıldığında Türkiye'nin ihracatının yarısına yakını oluşturan ilk 4 ülke Cibuti, Irak, Suriye ve Lübnan'ın doğal pazarlarımız olduğu söylenebilir. Birim fiyatı Türkiye ortalama birim fiyatından fazla olan ve pazarına hâkim olduğumuz Libya ve BAE ile pazarında lider olmadığımız ama birim fiyatı ilk 10 ülke arasında en yüksek olan ABD potansiyel hedef pazarlar arasında yer almaktadır. Dünya ithalat sıralamasında ilk 10'da yer alıp ihracatımızda ilk 10'a giremeyen ya da ihracat yapmadığımız Belçika, Fransa, Almanya, Hollanda, Birleşik Krallık, Polonya, İspanya ve Etiyopya'da yine potansiyel hedef pazarlarımızdan sayılabilir.

3.5) Son 5 Yılda İthalatı ve Türkiye'nin İhracatının Değişimine Göre Ülkeler

2019 - 2023 yılları arasında ülkelerin dünya ithalat pazarındaki değişimlerinin ve Türkiye'nin de bu ülkelere olan ihracatının değişimlerinin birlikte gösterildiği karşılaştırma grafiği aşağıda sunulmuştur.

Grafik 3: GTİP 15.12.19 - Son 5 Yıl Ülkelerin Türkiye İhracatı & Dünya İthalatı Karşılaştırması

Kaynak: Trade Map

Grafik 4 bölgeye ayrılmış olup bölgelerin açıklamaları aşağıda belirtilmiştir.

- 1. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı artan ve Türkiye'nin de ihracatının arttığı, hedef pazar açısından en önemli ve dinamik ülkelerin yer aldığı bölgedir.
- 2. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı artan ancak ülkemizin ihracatının azaldığı ülkelerin yer aldığı bölgedir. Türkiye'nin bu pazarlarda neden ihracatının azaldığı incelenmelidir.
- 3. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı azalan ve Türkiye'nin ihracatının azaldığı ülkelerin yer aldığı bölgedir.
- 4. Bölge:** Son 5 yılda ithalatı azalan ancak Türkiye'nin ihracatının arttığı ülkelerin yer aldığı bölgedir. Özellikle bu bölgedeki ülkelerin hangi nedenlerden (fiyat, ulaşım, ekonomik veya siyasi nedenler vb.) dolayı diğer ülkelerden alımı azalttıkları incelenmelidir.

Grafikte **mavi** renk, Türkiye'nin ilgili ülkeye ihracat değişiminin ilgili ülkenin dünya ithalat değişiminden daha fazla olduğunu; **sarı** renk ise ilgili ülkenin dünya ithalat değişiminin Türkiye'nin ilgili ülkeye ihracat değişiminden daha fazla olduğunu göstermektedir. Eksenlerde ise **yatay eksen** Türkiye'nin ihracat değişimi, **dikey eksen** ülkelerin ithalat değişimini ifade etmektedir. **Kırmızı çizgi** de dünya pazarında 5 yıllık ortalama ithalat değişimini belirtmektedir.

Grafik incelendiğinde 2 ülke (Yemen ve Tanzanya) hariç tüm ülkelerin 1. bölgede yer aldığı görülmektedir. 1. bölgede yer alan ülkeler ABD, Lübnan, Afganistan, Sudan, Suudi Arabistan, Libya, Gana, İsrail, BAE, Katar, Filistin, Senegal, Irak, Kıbrıs, Suriye ve Tayland olmuştur. Belirtilen ülkelerden sadece Sudan, Libya, Kıbrıs ve Tayland'ın ithalatları Türkiye'nin ihracatından daha fazla artmıştır. 2. ve 3. bölgelerde ülke yer almayıp 4. bölgede yer alan tek ülke ise Yemen'dir. Tanzanya'nın son 5 yıllık ithalatı sabit kaldığı için 1. ve 4. bölge arasındaki ekseninde yer almıştır.

3.6) İthalatçı İlk 10 Ülke

2023 yılı verilerine göre ilgili ürünün ithalatını yapan ilk 10 ülke aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 13: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Dünyada İthalatçı İlk 10 Ülke

Ülkeler	İthalat Değeri (Milyar Dolar)	D.T.D. (Milyar Dolar)	İth. Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (USD/Ton)	Son 5 Yıl Değişim	Son 2 Yıl Değişim	Dünya Payı
Dünya	5,504	0,400	Veri Yok	Veri Yok	% 18	% -18	% 100,00
Belçika	0,457	-0,144	296.621	1.540	% 22	% 2	% 8,30
Cibuti	0,352	0,009	267.540	1.320	Veri Yok	% -6	% 6,40
Fransa	0,268	0,149	154.525	1.732	% 26	% -25	% 4,87
ABD	0,261	-0,148	113.931	2.288	% 36	% -21	% 4,74
Almanya	0,240	-0,066	126.508	1.898	% 24	% -25	% 4,36
Hollanda	0,225	0,142	127.087	1.772	% 20	% -29	% 4,09
Birleşik Krallık	0,205	-0,178	109.647	1.867	% 20	% 1	% 3,72
Polonya	0,192	-0,143	127.804	1.505	% 21	% -26	% 3,49
İspanya	0,136	0,245	95.567	1.426	% 81	% -7	% 2,47
Etiyopya	0,135	-0,135	130.160	1.040	% 2	% -66	% 2,45

Kaynak: Trade Map

İlk 10 ülkenin toplam ithalat payı %44,9'dur. Değerlerin birbirine yakın olması ve oranın nispeten düşük çıkması, ilgili üründe dünyada daha çok ülkenin ithalat yaptığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde tüm ülkelerin son 5 yılda ithalat artışı gösterdiği görülmektedir. En yüksek artış gösteren ülkeler İspanya ve ABD olmuştur. Son 2 yıla bakıldığında ise Belçika ve Birleşik Krallık haricinde tüm ülkelerde ithalatın düştüğü görülmektedir.

Tabloda ilk sırada yer alan Belçika, 2. sırada yer alan ve aynı zamanda Türkiye'nin ihracatında da ilk sırada yer alan Cibuti ile tabloda 4. sırada yer alan ve Türkiye'nin ihracatında 8. sırada yer alan ABD doğal pazarlar olarak belirtilebilir. Tabloda yer alan diğer ülkeler ise 3.4 başlığında da belirtildiği gibi ithalatın ilk 10'unu oluşturdukları için potansiyel hedef pazarlar olarak nitelendirilebilir.

3.7) Türkiye'nin İthalat Yaptığı Ülkeler

2023 yılı verilerine göre Türkiye'nin ilgili üründeki ithalatı sadece 11,720 milyon dolar olup toplam 16 ülkeden ithalat yapılmıştır. İthalat yapılan toplam 16 ülke aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 14: GTİP 15.12.19 - 2023 Yılında Türkiye'nin İthalat Yaptığı Toplam 16 Ülke

Ülkeler	İth. Değeri (Milyon Dolar)	D.T.D. (Milyon Dolar)	Ülkenin Türkiye'deki Payı	Türkiye'nin Ülkedeki Payı	Birim Fiyat (USD/Ton)	Ülkenin Dünya İhr. Sıralaması	Ülkenin Dünya İhr. Payı
Dünya	11,720	1.039,432	% 100,00	% 0,2	1.168	-	% 100,00
Sırbistan	5,304	-5,273	% 45,26	% 4,0	1.061	15.	% 1,75
Ukrayna	1,950	-1,025	% 16,64	% 0,6	993	2.	% 10,89
Bosna Hersek	1,325	-1,325	% 11,31	% 2,8	1.097	21.	% 0,88
Rusya	0,876	-0,396	% 7,47	% 0,4	1.050	9.	% 4,13
Avusturya	0,752	-0,674	% 6,42	% 1,5	1.489	20.	% 1,26
Hollanda	0,590	0,953	% 5,03	% 0,1	4.683	6.	% 6,22
Lübnan	0,398	70,542	% 3,40	% 55,0	2.020	63.	% 0,01
Belçika	0,297	-0,025	% 2,53	% 0,1	3.300	8.	% 5,30
Bulgaristan	0,094	0,006	% 0,80	% 0,1	1.469	11.	% 2,37
Birleşik Krallık	0,044	2,889	% 0,38	% 0,2	2.750	26.	% 0,46
İtalya	0,038	0,000	% 0,32	% 0,1	3.455	18.	% 1,43
Almanya	0,037	0,973	% 0,32	% 0,0	3.083	10.	% 2,96
Fransa	0,007	1,468	% 0,06	% 0,0	3.500	3.	% 7,06
İspanya	0,003	0,030	% 0,03	% 0,0	3.000	5.	% 6,47
Umman	0,002	5,070	% 0,02	% 0,0	2.000	39.	% 0,15
İsveç	0,002	0,352	% 0,02	% 0,0	2.000	28.	% 0,36

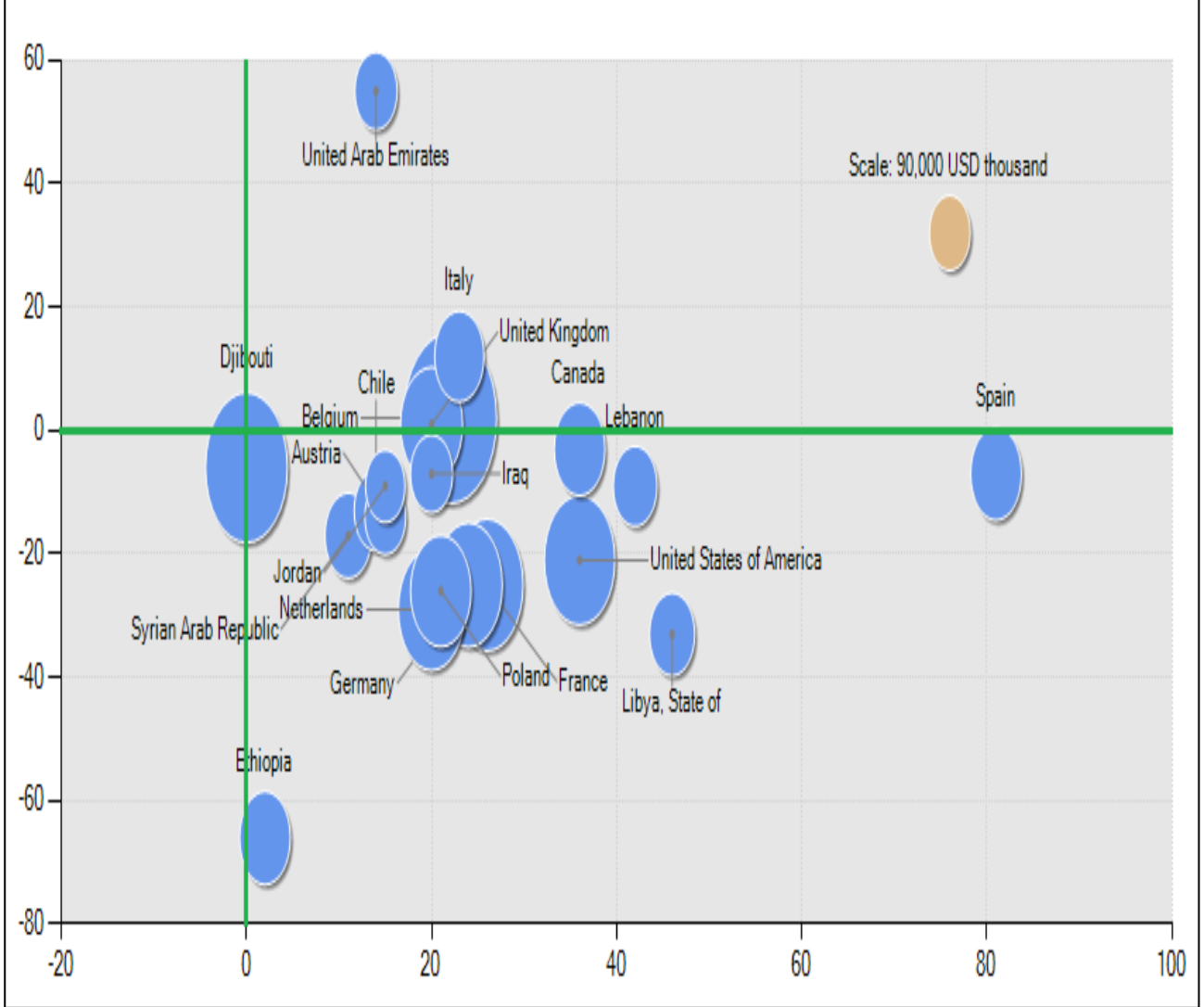
Kaynak: Trade Map

Türkiye, tablodan görülebileceği gibi en fazla ithalatı %45,26 payla Sırbistan'dan yapmaktadır. İlk 3 ülke ise toplam ithalatın %73,21'ini oluşturmaktadır. Türkiye'nin ithalat yaptığı toplam 16 ülkenin dünya ihracatındaki toplam payı %51,70'tir.

3.8) İthalatçı İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl Değişim Grafiği

Dünya ithalat sıralamasında ilk 20’de yer alan ülkelerin son 2 yıldaki ve son 5 yıldaki ithalat değişimlerinin karşılaştırılmasıyla elde edilen grafik aşağıda sunulmuştur. Dikey eksen son 2 yıllık, yatay eksen son 5 yıllık değişimi göstermektedir.

Grafik 4: GTİP 15.12.19 - İlk 20 Ülkenin Son 2 Yıl ve Son 5 Yıl İthalat Değişim Karşılaştırması

Kaynak: Trade Map

Grafiğe bakıldığında 20 tane ülkeden sadece 4’ünün (BAE, İtalya, Belçika ve Birleşik Krallık) hem son 2 yılda hem de son 5 yılda ithalatını artırdığı görülmektedir.

Son 5 yılda ithalatı azalan ancak son 2 yılda ithalatı artan ya da hem son 5 yılda hem de son 2 yılda ithalatı azalan ülke bulunmamaktadır.

Cibuti hariç grafikte yer alan diğer tüm ülkelerin (İspanya, Libya, Lübnan, Kanada, ABD, Fransa, Polonya, Almanya, Etiyopya, Şili, Irak, Avusturya, Ürdün, Hollanda ve Suriye) ise son 5 yılda ithalatları artmış ancak son 2 yılda ithalatları azalmıştır. Cibuti’nin ise son 5 yıldaki ithalatı sabit kaldığı için dikey 0 eksenini üzerinde yer almıştır.

Kaynakça

TÜİK GTİP Sınıflandırma Verileri

<https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=1473&turId=3&turAdi=%203.%20D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret%20S%C4%B1n%C4%B1flamalar%C4%B1>

ITC (International Trade Center - Uluslararası Ticaret Merkezi) Trade Map Verileri ve Grafikleri

<https://www.trademap.org/>